

Economische Agenda Zeeland

Uitvoeringsprogramma Economie 2024-2028

Mei 2024

Inleiding en leeswijzer

Voor u ligt de Economische Agenda Zeeland. Dit is een bijgewerkte versie van het Economisch Uitvoeringsprogramma wat in 2021 opgesteld is. Door het nieuwe coalitieakkoord “Met Zeeland, voor Zeeland” en de prominentere rol van Brede Welvaart in dit beleid, hebben we een aantal aanpassingen gemaakt in dit document. Daarnaast zijn er ook een aantal thema’s toegevoegd die nieuw onderdeel uitmaken van het programma Economie. Dit moment hebben we tevens aangegrepen om een concretiseringsslag te maken in de uitvoeringsparagraaf, hoofdstuk drie. Deze Economische Agenda bestaat uit drie hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk gaan we in op de context van de Zeeuwse economie. Vervolgens schetsen we in hoofdstuk twee de belangrijkste uitdagingen voor de Zeeuwse economie. In het derde hoofdstuk leest u hoe we vanuit Zeeland deze uitdagingen aangaan, aan de hand van concrete acties in vier speerpunten.

De Zeeuwse economie steunt op verschillende pijlers: sterke havens, een veelzijdige toeristisch-recreatieve sector, gevarieerde detailhandel, een traditioneel sterke en innovatieve landbouw en visserij en een stevige industrie. Een kerntaak van Provincie Zeeland is het stimuleren van de regionale economie wat zal bijdragen aan Brede Welvaart als hoofddoel. Op basis van de onderliggende notities zijn vier Zeeuwse Economische Speerpunten geformuleerd, die centraal staan in deze Economische Agenda:

- Vestigingsklimaat, imago en talent;
- Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht;
- Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie;
- Europa, Rijk en Regio.

Jaarlijks wordt een actieagenda opgesteld met de projecten en prioriteiten voor dat jaar. Deze actieagenda krijgt zijn vertaling in de provinciale programmabegroting.

De Zeeuwse Omgevingsvisie

De Zeeuwse Omgevingsvisie fungeert als beleidskader voor deze Economische Agenda. De Omgevingsvisie is bedoeld als strategisch visiedocument voor de Provincie zelf en gaat over uiteenlopende onderwerpen: van monumenten tot grote projecten, van havens tot leefbaarheid, van mobiliteit tot voorzieningen en van de aanpassing op het klimaat tot aan het beleid rond woningen. In de Zeeuwse Omgevingsvisie staan vier Zeeuwse ambities centraal: (1) Uitstekend wonen en leven in Zeeland, (2) Balans in de grote wateren en het landelijk gebied, (3) Een duurzame en innovatieve economie en (4) Klimaatbestendig en CO2-neutraal Zeeland.

Vanuit deze ambities zijn thema’s uitgewerkt in de vorm van bouwstenen. Deze bouwstenen geven de beleidsinzet met bijhorende inzet van instrumenten weer. Deze bouwstenen kennen eigen doelen en acties. In sommige gevallen geven meerdere programma’s uitvoering aan dezelfde doelen en acties. De economische doelstellingen zijn doorvertaald naar Zeeuwse economische speerpunten die in hoofdstuk 3 aan bod komen.

Monitoring en Rapporteren

Monitoring zal vanaf het eerste kwartaal in 2024 worden georganiseerd vanuit de Zeeuwse Omgevingsvisie. De beleidsdoelen in de Omgevingsvisie geven aan hoe het staat met de vastgestelde doelen en acties. Acties uit de Zeeuwse Omgevingsvisie en daaraan verbonden uitvoeringsprogramma’s, zoals dit Economisch Uitvoeringsprogramma worden daarnaast gevolgd via de reguliere planning en control-cyclus (P&C) en in aanvullende rapportages. Hierin wordt ingegaan op effecten van beleid, trends en bijstellingen. We maken hierbij gebruik van informatie die wordt verzameld via de reguliere begrotingscyclus en aanvullende gegevens van (kennis)instellingen zoals bijvoorbeeld de diverse Kenniscentra van de HZ, zoals het Kenniscentrum Kusttoerisme, Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving (met o.a. rapportages over Brede Welvaart in Leven in Zeeland en de Zeeuwse arbeidsmarkt, via arbeidsmarktinzicht.nl) en het Kenniscentrum Ondernemen en Innoveren (o.a. uitgifte van maandelijks Zeeuwse Economische Bericht), GGD en het CBS. Het is de

ambitie, op moment van schrijven, om de omgevingsmonitor, waaronder een economische monitor via een openbaar online dashboard te ontsluiten.

Brede Welvaart en de economische dimensie

In deze Economische Agenda zien we economie niet als doel op zich, maar als een belangrijk instrument om het welzijn van de Zeeuwen te verbeteren en te zorgen voor een betere wereld. Het hanteren van dit brede welvaartspectief in beleid betekent dat de kwaliteit van leven een belangrijk integraal onderdeel uitmaakt van onze afwegingen. Kwaliteit van leven wordt hierbij zowel bepaald door economische factoren zoals inkomen, maar ook door gezondheid, veiligheid, zorg, onderwijs, toegang tot voorzieningen etc. Het gaat bij Brede Welvaart juist om het geheel van zowel economische, sociaal-culturele en ecologische aspecten.

Ook economische aspecten blijven dus een belangrijke factor voor het bepalen van de Brede Welvaart van de Zeeuwen. Zo is het hebben van werk enorm belangrijk in het welzijn van mensen. Doordat mensen werk hebben en een inkomen, kunnen ze datgene realiseren waar ze waarde aan hechten. Daarnaast kunnen mensen door te werken zichzelf ontplooiën, en kan werken bijdragen aan het sociale netwerk van mensen en hun sociale positie. Veel aspecten van brede welvaart hangen daardoor samen met het hebben van werk en inkomen (Weterings en Brakman, 2023). Economische aspecten van Brede Welvaart werken ook door op andere aspecten van Brede Welvaart. Zo laat de inzet op een innovatieve economie zien dat economie ingezet kan worden om uitdagingen aan te gaan op het gebied van duurzaamheid en circulariteit. Zo werkt een inzet op een innovatieve economie van nu ook door op brede welvaart voor toekomstige generaties.

Brede Welvaart wordt op verschillende manieren gestimuleerd. Zo laten de Regio Deals zien dat een Brede Welvaartsbenadering goed werkt om op een gebiedsgerichte manier impulsen te geven aan Zeeland. Ook Europese en Rijkssubsidieprogramma's worden vooral gekoppeld aan maatschappelijke transitieën en voor het oplossen van maatschappelijke problemen. Deze bredere benadering is dus al deel van onze activiteiten als Provincie.

Wel zien we dat het denken over Brede Welvaart nog in de kinderschoenen staat en meer integraal onderdeel kan worden van de beleidskeuzes die we maken. Zoals Kim Putters, voorzitter van de Sociaal-Economische Raad, het verwoordt: *“brede welvaart kan niet beperkt blijven tot de inleiding”*¹. Daarom willen we ook de komende jaren het denken in termen van Brede Welvaart verder doorvoeren in de integrale beleidskeuzes die we maken, ook vanuit deze Economische Agenda. Dit pakken we met name op in gezamenlijkheid met andere programma's. Juist omdat dit thema niet beperkt blijft tot één beleidsdomein, maar gaat over de integrale afwegingen tussen deze domeinen.

Door deze brede benadering van welvaart, is een knip tussen economische en andere uitvoeringsprogramma's ook moeilijker te maken. Bepaalde thema's zoals landbouw en vrijetijdseconomie, wat belangrijke economische sectoren voor Zeeland zijn en blijven, kennen hun eigen uitvoeringsprogramma's. Hiervoor hebben we ervoor gekozen dat deze thema's hier niet nogmaals uitvoerig besproken worden vanuit de inhoud, maar verwijzen we hiervoor naar het [Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied](#) en [Bestemming Zeeland 2030](#).

¹ Uit de lezing “Maak vaart met Brede Welvaart” van Kim Putters tijdens de Week van de Brede Welvaart, uitgesproken op 6 november 2023.

Inhoud

Inleiding en leeswijzer	1
De Zeeuwse Omgevingsvisie	1
Monitoring en Rapporteren	1
Brede Welvaart en de economische dimensie.....	2
Hoofdstuk 1: De Zeeuwse economie in context	4
1.1 Waar staan we nu?	4
1.2 Economische structuurversterking blijft belangrijk.....	6
1.3 Benut kracht van elke regio.....	6
1.4 Transities aangaan vanuit Zeeuwse kracht	6
Hoofdstuk 2: De Zeeuwse economische uitdagingen.....	7
Hoofdstuk 3: Zeeuwse speerpunten	8
3.1 Vestigingsklimaat, imago en talent.....	8
3.2 Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht.....	11
3.3 Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie	15
3.4 Europa, Rijk en Regio	19
3.5 Samenwerking.....	21

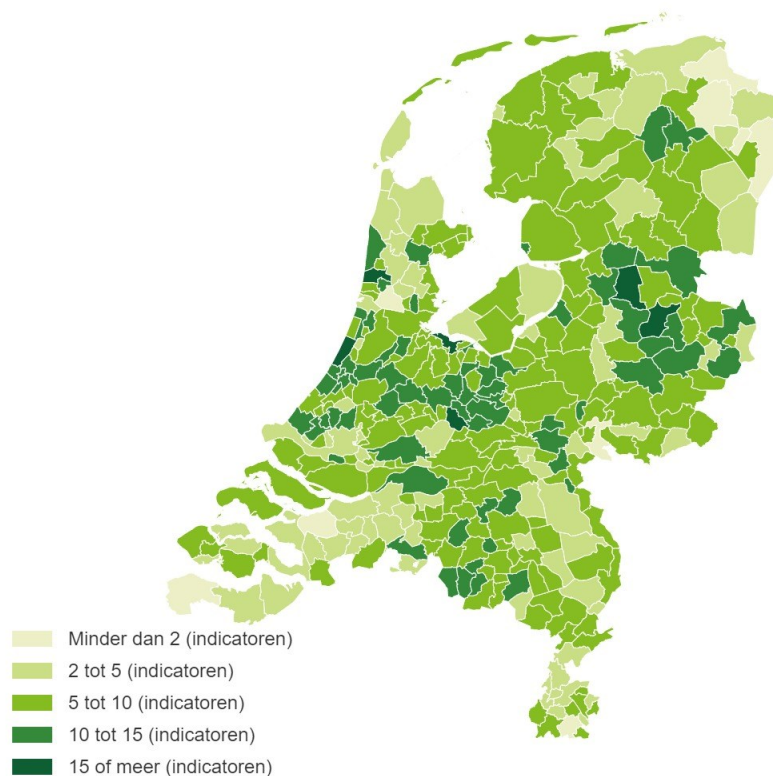
Hoofdstuk 1: De Zeeuwse economie in context

In dit hoofdstuk schetsen we de context van de Zeeuwse economie en de uitdagingen waar we als Zeeland voor staan. Hiervoor gebruiken we recente economische evaluaties, maar kijken we ook breder. We zien hierbij dat niet economie op zichzelf, maar juist in samenhang met andere dimensies bepalend is voor de kwaliteit van het leven van mensen.

1.1 Waar staan we nu?

Een goed algemeen vertrekpunt om te monitoren hoe het staat met het welzijn van de Zeeuwen, is de monitor Regionale Brede Welvaart. Hierin zien we dat Zeeland in het geheel lager uitkomt dan andere regio's in Nederland. Onderstaande kaart laat dit duidelijk zien.

Indicatoren bovenaan de ranglijst brede welvaart 'hier en nu'

Bron: CBS, regionale Monitor Brede Welvaart 2023

De kaart toont het aantal indicatoren waarvoor een gemeente behoort tot het bovenste kwart van de ranglijst van gemeenten

Als we inzoomen naar de indicatoren die hieronder liggen, zien we met name een slechte score op de volgende thema's en indicatoren:

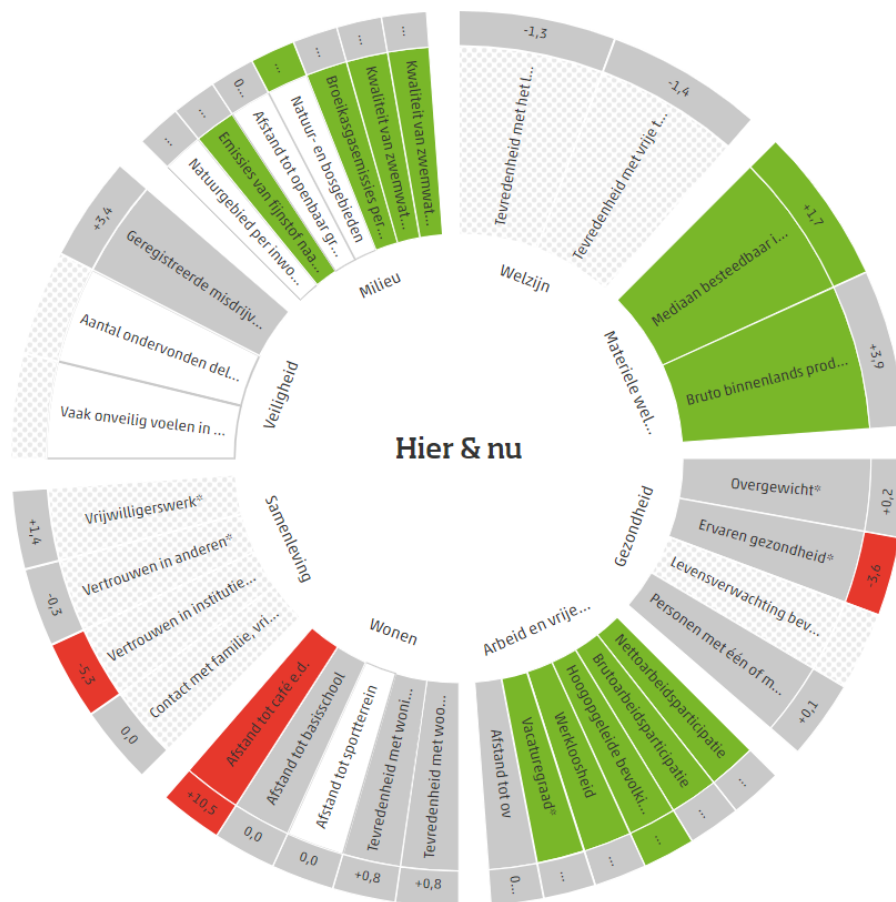
- Subjectief welzijn: tevredenheid met het leven (9e van de 12 provincies),
- Materiele welvaart: lager bruto regionaal product (9e)
- Gezondheid: hoger percentage van personen met overgewicht (9e)
- Arbeid & Vrije tijd: lagere arbeidsparticipatie (netto 9e, bruto 10e) en de minst hoogopgeleide bevolking (12de)
- Afstand tot het café en andere voorzieningen (9de)
- Samenleving: contact met familie, vrienden of burens (10e), vertrouwen in instituties (10e), vertrouwen in anderen (11e).

Op andere dimensies laat Zeeland juist wel een goede score zien:

- Wonen: positie in tevredenheid met woonomgeving (1e) en tevredenheid met woning (2^e)
- Veiligheid: weinig ondervonden delicten (2^e) en weinig geregistreerde misdrijven (3^e)

Kijkend naar de trend in de Brede Welvaart, is wel te zien dat bij veel indicatoren een positieve of neutrale beweging te zien is. Dus ondanks de relatief minder goede positie van Zeeland ten opzichte van de andere provincies, gaan bepaalde indicatoren op het gebied van materiele welvaart of milieu wel vooruit. Uitzonderingen hierop zijn de thema's gezondheid, samenleving en bereikbaarheid van voorzieningen (café e.d.). Deze laten juist een achteruitgang zien. Onderstaand wiel laat deze bewegingen per indicator zien.

Hier & nu, Zeeland

Dit vrij algemene beeld van Brede Welvaart is niet een plaatje welke we alleen vanuit deze Economische Agenda kunnen beïnvloeden. Het wijst echter wel op een aantal kwetsbaarheden, zoals arbeidsmarkt en materiele welvaart, waar we vanuit deze Economische Agenda wel op in blijven zetten. Ook voor indicatoren die ver weg lijken van het strikte economisch domein, zoals vertrouwen in instituties, is het belangrijk dat we door onze inzet op een robuuste regionale economie, een betrouwbare overheid zijn die inspeelt op de behoeftes van Zeeuwen, behoeftes die ook op het economisch vlak liggen.

We gebruiken in dit hoofdstuk de meest recente publicatie over regionale brede welvaart, uitgevoerd door het CBS. Additioneel hieraan voert het HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving periodiek een rapportage uit die dieper ingaat op diverse deelaspecten van Brede Welvaart. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2021 en te raadplegen via de website [Leven in Zeeland 2021 | HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving \(kczs.nl\)](https://www.kczs.nl).

1.2 Economische structuurversterking blijft belangrijk

Bovenstaande schets van de Brede Welvaart van Zeeland sluit aan bij recente rapporten over de sociaaleconomische situatie van Zeeland. Het rapport 'Actualisatie en beleidsevaluatie Zeeland in Stroomversnelling' (Wientjes, 2020) laat zien dat Zeeland weliswaar op een aantal macro-economische indicatoren vooruitgang heeft geboekt. Echter dat dit met name te wijten was aan een wereldwijde conjuncturele groei. Aandachtspunten voor Zeeland blijven o.a. de demografische druk (krimp, ontgroening en vergrijzing van de bevolking), krapte op de arbeidsmarkt en de structurele uitdagingen op het gebied van innovatie en bereikbaarheid. De economie van Zeeland werd toen (nog steeds) gezien als vatbaar voor externe (conjuncturele) schokken.

Aansluitend is in 2021 de economische agenda 2017-2021 geëvalueerd (Berenschot 2021). Deze evaluatie bevestigde dit beeld en liet zien dat het verbeteren van economische structuur in een regio, een kwestie is van een lange adem. Inzet op een robuuste economie blijft essentieel voor Zeeland.

1.3 Benut kracht van elke regio

Ook vanuit de Rijksoverheid is er (in toenemende mate) aandacht voor de regio's. In het nieuw verschenen "Perspectief op Nederlandse Economie" (Ministerie van EZK, 2023) wordt vanuit het Rijk ingezet op "een toekomstbestendige economie die brede welvaart maximaliseert, door innovatief en duurzaam te zijn, met een sterk Nederland in een weerbaar Europa, waarin de samenleving in voldoende mate participeert en profiteert van economische groei." In dit beleid worden naast de bekende speerpunten op het gebied van innovatie en duurzaamheid, met name ook de economische verschillen tussen regio's benoemd als aandachtspunt in Rijksbeleid. Deze beweging sluit ook aan bij de conclusies die drie nationale raden deden in het adviesrapport "Elke Regio Telt", welke het Rijk aanspoort om Brede Welvaart voor alle regio's te faciliteren. Hoewel dit een logische taak van een nationale overheid lijkt te zijn, is het een duidelijke breuk met de huidige beleidslogica die vooral sterker maakte wat al sterk was (Rli, ROB en RVS 2023). In de kabinetsreactie op dit rapport komt naar voren dat het Rijk met de aanbevelingen van de Raden aan de slag gaat om deze beleidslogica te veranderen en de kracht van alle regio's te benutten. Deze beweging kan kansen bieden aan de Zeeuwse economie om naast haar eigen inzet ook te laten zien dat een toekomstbestendige Zeeuwse economie ook van nationaal belang is om voor heel Nederland Brede Welvaart te kunnen garanderen.

1.4 Transitie aangaan vanuit Zeeuwse kracht

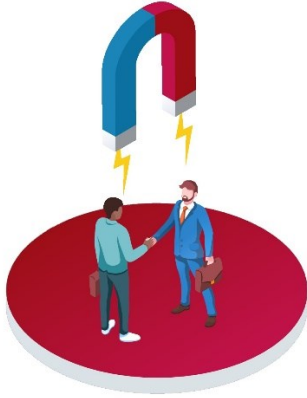
Het denken vanuit Brede Welvaart en 'Elke regio telt' sluit ook aan bij het besef dat een goed functionerende regionale economie essentieel is om de maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken van deze tijd aan te pakken. Zo liggen er grote uitdagingen voor de Zeeuwse bedrijven als het gaat om circulaire economie en het duurzaam voorzien in de energiebehoefte. Daarnaast is ook de ruimtelijke uitdaging groot, omdat alle grond in Zeeland al een functie heeft. Daarom is het belangrijk om goed en integraal te overleggen om te kijken welke economische sectoren nog extra ruimte kunnen krijgen. Het beperken van uitbreidingsmogelijkheden kan een effect hebben op de huidige economie van Zeeland.

Hoewel deze maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken enerzijds de noodzaak aantonen voor een robuuste regionale economie, bieden ze anderzijds ook kansen voor de Zeeuwse economie. Zoals al geconstateerd in het adviesrapport van Wientjes (2021, p. 6) liggen er: *"grote economische kansen in het proces van energietransitie en het bestrijden van de klimaatverandering: met de combinatie voedsel, water en energie heeft de regio goud in handen."* De Zeeuwse thema's, voedsel, water en energie bieden oplossingen en denkrichtingen voor de grote transitie. Hier spelen we op in vanuit deze Economische Agenda, bijvoorbeeld door verdieping op deze thema's in het onderwijs en door kennis rond deltavraagstukken een sterkere focus te geven in innovaties. Deze Zeeuwse thema's lopen niet alleen als rode draden door deze Economische Agenda heen, maar komen ook terug in de plannen en uitvoering van partijen zoals Campus Zeeland en de Economic Board Zeeland. Ook de ruimtelijke puzzel biedt kansen voor innovatieve economieën en het combineren van functies en ruimte.

Naast een robuuste economie die weerbaar is voor schokken is het dus ook belangrijk om de Zeeuwse economie richting te geven en in te zetten om oplossingen te vinden voor huidige en toekomstige uitdagingen.

Hoofdstuk 2: De Zeeuwse economische uitdagingen

Uit de analyses en context die in hoofdstuk 1 zijn beschreven, komen drie grote uitdagingen naar voren. Deze uitdagingen vormen de basis voor onze economische inzet:

TALENT

De arbeidsmarkt in Zeeland is al decennialang erg krap. Bedrijven hebben moeite met het aantrekken van talent. Er is in Zeeland een gebrek aan hoger onderwijs en onderzoek. Vergrijzing en ontgroening zijn bedreigingen voor een vitale economie. Ook moeten we voorkomen dat het Zeeuwse imago (een leuk gebied voor vakanties, maar niet voor wonen, werken en studeren) een belemmering wordt voor economische ontwikkeling.

Lees meer over de acties die wij hierop inzetten in paragraaf 3.1 vestigingsklimaat, talent en kennis

ECOSYSTEEM

In een vitaal economisch ecosysteem is er een gezonde concurrentie tussen bedrijven, en werken bedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties ook goed samen met wederzijds profijt. Door gebrek aan massa is dit in Zeeland geen vanzelfsprekendheid. Om het Zeeuwse mkb en de Zeeuwse economie te helpen om concurrerend te blijven, zijn innovaties, stevige kennisnetwerken maar ook ruimte voor bedrijven en bereikbaarheid belangrijk.

Lees meer over de acties die wij hierop inzetten in paragraaf 3.2 innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht

VERDUURZAMING

De energietransitie heeft een grote impact op onze economie. Bedrijven krijgen te maken met andere grondstoffen en energievormen. Hier te laat op inspelen kan leiden tot grote schade in de toekomst. Anderzijds is het ook een kans: door voorop te lopen in de transitie, kunnen bedrijven nieuwe markten aanboren en een zonnige toekomst tegemoet gaan. Regio's kunnen zich hierin onderscheiden en daarmee een aantrekkelijke vestigingsplaats worden.

Lees meer over de acties die wij hierop inzetten in paragraaf 3.3 transitie naar een klimaatneutrale economie

Hoofdstuk 3: Zeeuwse speerpunten

Op basis van de Zeeuwse Omgevingsvisie, de analyse en context en uitdagingen, komen we tot de volgende Zeeuwse economische speerpunten voor de periode 2024 - 2028:

1. Vestigingsklimaat, imago en talent
2. Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht
3. Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie
4. Europa, Rijk en Regio (als randvoorwaardelijk speerpunt)

3.1 Vestigingsklimaat, imago en talent

Provincie Zeeland en Zeeuwse organisaties werken samen aan het verbeteren van het imago van Zeeland. Vanuit de merkstrategie 'Shaping the future delta' werken we aan Zeeland als aantrekkelijke regio om te leven, werken, studeren, ondernemen en recreëren. Het doel is Zeeland top of mind te krijgen (zichtbaar en vindbaar) en op de specifieke domeinen te werken aan de daaraan verbonden maatschappelijke doelen. Hieraan ligt een (digitale) marketingstrategie ten grondslag.

Op het gebied van onderwijs zetten we in op het creëren van een hoogwaardig onderwijs, kennis- en onderzoek-aanbod –en infrastructuur in het hele onderwijs, van zowel reguliere opleidingen als nicheopleidingen. Dit doen we door verder te bouwen aan Campus Zeeland, het Delta Climate Center en de samenwerking met onderwijs, kennis- en onderzoeksinstellingen. Daarnaast zetten we in op een arbeidsmarkt die conjunctuur-bestendig is en kan voldoen aan de vraag naar voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten voor de Zeeuwse arbeidsmarkt. Voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat is het verder van belang dat iedereen, ongedacht leeftijd, opleidingsniveau, afkomst of vitaliteit, toegang heeft tot alle basisvoorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg en cultuur.

Goede bereikbaarheid is een harde voorwaarde voor het aantrekken en behouden van bedrijven, het verbeteren van de efficiëntie en concurrentiepositie van bedrijven en het bevorderen van economische groei en ontwikkeling in een regio. Infrastructurele investeringen en een Regionale Mobiliteitsstrategie die bijdragen aan een goede bereikbaarheid van Zeeland zijn daarom onontbeerlijk.

Onder dit speerpunt vallen de volgende acties:

Thema	Doel	Acties
Digitale marktwerking via www.zeeland.com en daaraan verbonden socialmediakanalen	- In contact blijven met fans en doelgroepen en deze behouden - Nieuwe fans en doelgroepen bereiken/uitbreiden	- Interacties aangaan met onze (potentiële) fans op social media en via nieuwsbrieven en relevante (online) marketingkanalen - Zorgen voor goede vindbaarheid door op eerste bladzijde te staan bij zoekmachines en daarbij zorgen voor inspirerende inhoud over Zeeland die aansluit op hun zoekactie.
Positioneringsstrategie "Shaping the future delta"	Het actief positioneren van een sterk merk Zeeland zorgt dat ook in de toekomst Zeeland een ideale regio is om te ondernemen, werken, wonen, studeren en bezoeken	- Nieuwe initiatieven ontwikkelen die de positionering versterken en hierover via onze (marketing)kanalen communiceren. - Merkfiltersessies organiseren voor het netwerk. - Samen met de netwerkpartners de positionering uitdragen als basis voor een sterk merk Zeeland
Oprichting zelfstandige Merkorganisatie Zeeland	Een organisatie die structureel werkt aan een sterk merk Zeeland gebaseerd op de positionering "Shaping the future delta" en de merkwaarden "vindingrijk, daadkrachtig, rechte doorzee en verbindend".	- Zorgen dat GS en PS kunnen besluiten tot mede financiering van de op te richten zelfstandige Merkorganisatie Zeeland - Transitieperiode vormgeven en vaststellen. - Werken aan Regio branding en marketing voor Zeeland. - Zorgen dat de organisatie inspireert, faciliteert, verbindt en zich opstelt als een proactieve (gespreks)partner.
Marketing- en promotieactiviteiten om specifieke doelgroepen te bereiken die nodig zijn voor het oplossen van actuele vraagstukken	- Inzet op toeristisch vlak op spreiding in tijd en plaats. - Met event partners samenwerken om off- en online onze beoogde doelgroepen te bereiken en top of mind te komen als aantrekkelijke regio om te leven, werken, studeren en recreëren. - Product marktcombinatie inzet op gezamenlijk werven van technici voor Zeeland.	- Samen met o.a. het kernteam toeristische marketing campagnes ontwikkelen rondom de thema's Zeeuwse smaken, Stad & Ommeland en Wind door je hoofd. En bezoekers verleiden om naast het kustgebied ook andere delen van Zeeland te bezoeken en daarbij niet alleen in het hoogseizoen naar Zeeland te komen. - Sponsoring van Concert At Sea, NK Tegenwindfietsen en hier on- en offline campagnes rondom ontwikkelen. - Verder uitrollen van de pilot technici en wervingscampagne met start campagne in Q1. Als onderdeel van het tekort op de Zeeuwse arbeidsmarkt.
Campus Zeeland: uitvoering Agenda	Bijdragen aan: - de vervolmaking en versterking van de Bèta Campus / het Delta Climate Center (DCC). - Bevorderen van de (door)ontwikkeling van de kennis & innovatie netwerken in Zeeland tot zelfstandige netwerken verankerd in het Zeeuwse ecosysteem. - Realiseren van een sterke Zeeuwse onderwijs- en	De Provincie werkt samen met bedrijven, kennis- en onderzoeksinstituten en medeoverheden samen aan de hiernaast genoemde doelen uit de Agenda van Campus Zeeland. Dit doet zij onder andere door te signaleren, agenderen, verbinden, organiseren en faciliteren van trends en/of ontwikkelingen en door het verbinden met het ecosysteem. Verder ondersteunt zij de kennisinstellingen in de strategie voor de komende jaren door: Verbindingen te leggen en expertise beschikbaar te stellen.

Thema	Doel	Acties
	kennisinfrastructuur op alle niveaus.	• Te verstevigen en zo nodig uit te breiden van hetgeen er is (groen onderwijs, internationalisering, techniekonderwijs, e.d.). • Zwakke plekken te duiden en te versterken.
Campus ontwikkeling	Ontwikkelen en (doen) uitvoeren van een samenhangende visie, focus en samenwerking rondom het Zeeuwse innovatie-ecosysteem en de bijbehorende fysieke inrichting (campusgebied waar studenten, docenten, onderzoekers en startups elkaar kunnen ontmoeten, samenwerken, wonen, leven en werken).	Idee-ontwikkeling via stuurgroep Campus Zeeland.
Onderwijsagenda 2024 - 2028	Een nieuwe strategische onderwijsagenda die zorgt voor synergie op onderwijs en onderzoek, gericht op internationale studenten en opleidingsplaatsen.	Opstellen van de onderwijsagenda samen met kennisinstellingen en bedrijfsleven (via stuurgroep Campus Zeeland).
Arbeidsmarkt/ opzetten van een slagvaardige uitvoeringsorganisatie dan wel een samenhangende aanpak	Een Zeeuwse arbeidsmarkt die in staat is om schommelingen op de arbeidsmarkt resultaatgericht op te vangen.	In het 'Aanvalsteam Arbeidsmarkt' hebben Zeeuwse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden de krachten gebundeld om: - Te werken aan concrete acties, gericht op het steunen van initiatieven uit de markt en aan een duurzame Zeeuwse arbeidsmarktinfrastructuur. - Eén centraal punt te vormen waar initiatiefnemers terecht kunnen voor vragen of initiatieven. Het team verbindt, faciliteert en steunt. - Vanuit de eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden, complementair te werken aan deze opgave.
Arbeidsmarkt / optimaal inzetten van de werkenden in Zeeland	(Mede) uitvoering geven aan het realiseren van concrete acties rondom het programmeren, signaleren en realiseren van de ambities rondom het optimaal benutten van het Zeeuws (werkend) arbeidspotentieel.	1. (Doen) Opstellen Human Capital Agenda's t.b.v. tekort sectoren (waaronder techniek). 2. Binden & boeien van jongeren aan/voor Zeeland → doorstart digitale verzamelplaats EEZIE 3. Versterken en verankeren arbeidsmarktinfrastructuur rondom/van: Leven Lang Ontwikkelen; HR netwerk Zeeland; samenwerking rondom talent van buiten (Expat Center, Arbeidsmigranten, Talent Service e.d.)
Aantrekken van arbeidspotentieel van buiten Zeeland	(Mede) uitvoering geven aan het realiseren van concrete acties rondom het programmeren, signaleren en realiseren van de ambities rondom het aantrekken van arbeidspotentieel van buiten Zeeland.	1. Campagnes technisch geschoold arbeidspotentieel 2. Talent service Zeeland 3. Expat Center

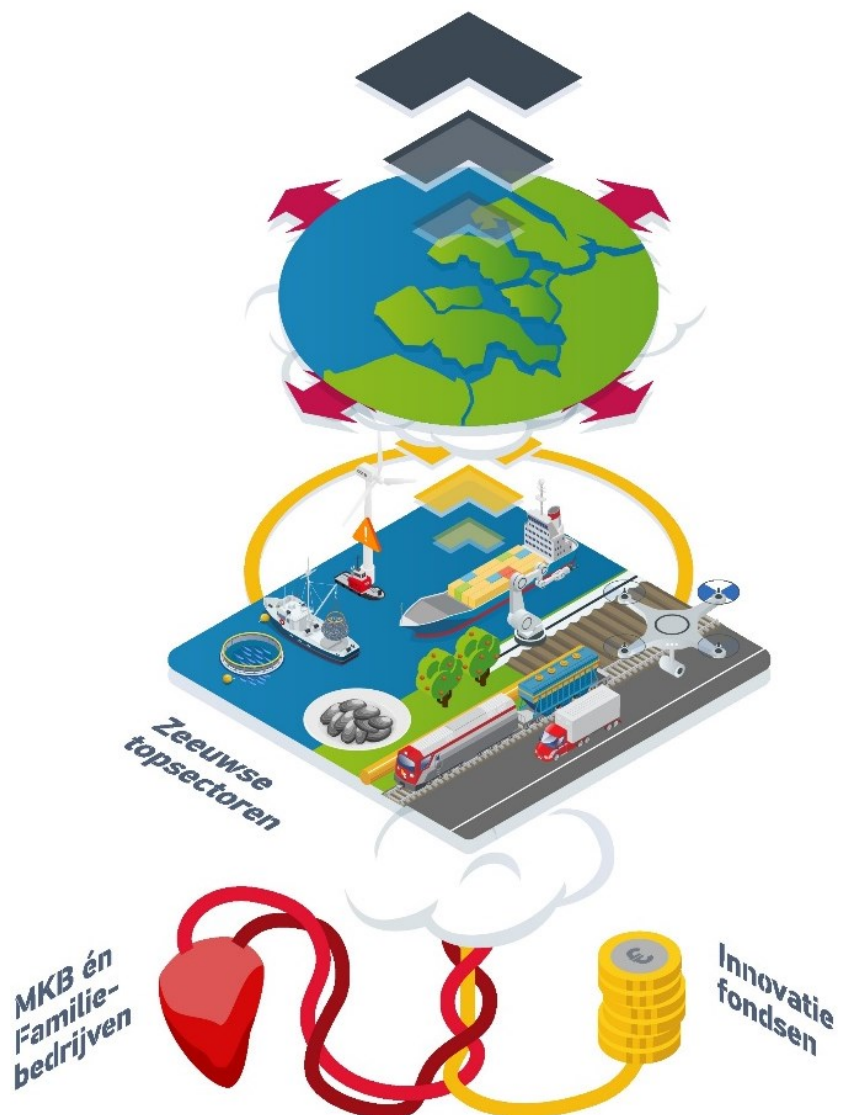
3.2 Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht

Het is belangrijk dat bedrijven vernieuwen om concurrerend te blijven. Voor innovatie zijn kennis, technologische infrastructuur en middelen om te kunnen investeren noodzakelijk. Vanuit deze Economische Agenda faciliteren we bedrijven met deze randvoorwaarden. Onder meer door de Kennis- en Innovatienetwerken die vanuit Campus Zeeland in Zeeuwse economische sectororen opgezet en ondersteund worden. Daarbij maken we vanuit dit speerpunt de koppeling met de bouwstenen havens & bedrijven, landbouw, visserij en recreatie & toerisme uit de Omgevingsvisie.

Op het gebied van havens & bedrijven zetten we in op een klimaatneutrale industrie, waarbij de doelstellingen van Smart Delta Resources en Ambitie Duurzame Havens centraal staan. Het industrieel cluster is belangrijk voor de economie en werkgelegenheid in Zeeland, ook vanwege de keten met onderaannemers en leveranciers in de regio. Daarnaast zetten we in op het versterken van de concurrentiepositie van het brede mkb (innovatieve, jonge en reguliere mkb), in lijn met het Rijksbeleid en de Actieagenda mkb-dienstverlening 2024-2026. Hier is ook aandacht voor familiebedrijven, aangezien deze een belangrijk deel uitmaken van de ondernemingen in Zeeland. Met Dockwize en Impuls Zeeland geven we uitvoering aan het project Bedrijfsopvolging bij Zeeuwse Familiebedrijven waarmee bedrijfsopvolging binnen familiebedrijven als vaste positie in het productaanbod van Dockwize blijvend ondersteund wordt. Met Zeeland Business wordt aansluitend uitvoering gegeven aan kennisdeling binnen een familiebedrijven opvolgers community.

Ook ondersteunen we landbouwondernemers in de transitie naar een volhoudbare landbouw, door innovatie en doorontwikkeling in de agrarische sector te stimuleren. Op het gebied van visserij willen we stappen zetten in de richting van een economisch gezonde en duurzaam opererende visserijsector. We zetten in op een sector die goed en modern is toegerust en houdt in zijn bedrijfsvoering rekening houdt met natuurwaarden.

Daarnaast is het belangrijk innovatief ondernemerschap in de toeristische sector te stimuleren. Zeeland en toerisme zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Gasten geven immers jaarlijks bijna 2 miljard euro uit in Zeeland. Daarmee is het een belangrijke sector voor de Zeeuwse economie én voor de Zeeuwse samenleving. Het is een sector die ook voor een aantal uitdagingen staat, om zich in balans met leefomgeving en landschap te kunnen ontwikkelen. Daartoe is gewerkt aan een gezamenlijk toekomstperspectief Bestemming Zeeland 2030, samen met belangenorganisaties, ondernemers, gemeenten en inwoners. Het is de basis voor beleid, wat aansluit bij de Omgevingsvisie, Kustvisie en Veerse Meervisie.

Voor de inzet die we als Provincie plegen op de twee sectoren, landbouw² en toerisme³, zijn aparte uitvoeringsprogramma's opgesteld. Hierdoor zullen we in dit economische uitvoeringsprogramma hier niet uitgebreid op ingaan.

² Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied 2021-2030

³ Bestemming Zeeland 2030

Onder dit speerpunt vallen de volgende acties:

Thema	Doel	Acties
Innovatiefinanciering	Een financieringsketen met voldoende ondersteuning in alle financieringsfasen: van seed (het geld waarmee een startup de eerste bedrijfsactiviteiten financiert) tot venture capital (durfkapitaal in een latere fase, als het bedrijf net even wat groter is).	1. Het versterken van de innovatiefondsen Regionaal fonds Vroege Fase Financiering, InnoGo! en ZPF. Daarnaast faciliteren we de financieringstafels, de voucherregeling Zeeland FM en het Zeeuws Informal Investing Netwerk. 2. Het versterken van subsidiemogelijkheden Zeeland in Stroomversnelling, CrossRoads, MIT Zuid, OPZuid en andere Europese innovatiesubsidies (voor ondernemers).
MKB Samenwerking	Versterken van de concurrentiepositie van het brede mkb (innovatieve, jonge en reguliere mkb)	1. Uitvoeren Actieagenda mkb-dienstverlening 2024-2026 met als doel uitvoering geven aan een structurele versterking van de mkb-dienstverlening. 2. Met Dockwize en Impuls Zeeland geven we uitvoering aan het project Bedrijfsopvolging bij Zeeuwse Familiebedrijven waarmee bedrijfsopvolging binnen familiebedrijven als vaste positie in het productaanbod van Dockwize blijvend ondersteund wordt. Met Zeeland Business wordt aansluitend uitvoering gegeven aan kennisdeling binnen een familiebedrijven opvolgers community. 3. Het aanpakken van de door ondernemers gesignaleerde regeldruk. 4. Ondernemers op pad helpen in de energietransitie via het zogenaamde portaal toekomstbestendig ondernemen. 5. Via Dockwize helpen we bedrijven om hun volgende stap te zetten en werken daardoor aan een sterk economisch klimaat in Zeeland, met nadruk op de ontwikkelingen in de grote transities zoals op het gebied van water, energie en voedsel. Het aanjagen van- en ondersteunen bij innovatie, groei en ondernemerschap staat daarbij centraal. 6. Met Campus Zeeland brengen we onderwijs en mkb bij elkaar.
Digitale innovatie in het mkb	Toekomstbestendig mkb met behulp van digitalisering	1. Impuls Zeeland start een digitaliseringsprogramma voor het Zeeuwse bedrijfsleven als vervolg op de succesvolle MKB Deal Digitaal Doen Zeeland. Het Digitaliseringsprogramma Zeeland 2024 - 2026 komt tegemoet aan de specifieke behoeften van de Zeeuwse Kennis & Innovatienetwerken en hun leden op het gebied van ondersteuning en samenwerking in digitalisering, automatisering en robotisering op technologische ontwikkelingen zoals Artificial Intelligence, IoT, cyber security, etc. 2. Dockwize ziet voor de Zeeuwse ondernemers een ondersteuningsbehoefte in het digitaal huishouden van de onderneming. Dit past als programma binnen de APK lijn van Dockwize waar zij ondernemers bewust maken en een actieplan aanleveren om te werken aan hun toekomstige (digitale) weerbaarheid.

Thema	Doel	Acties
		3. HZ University of Applied Sciences en Scalda geven een vervolg aan een gezamenlijke Human Capital Agenda voor IT & digitalisering Zeeland 2030. Bedrijfsleven, onderwijs en overheid werken op een structurele en logische wijze samen aan het opleiden van voldoende arbeidskrachten op het gebied van ICT en maken heel Zeeland digitaal vaardig. 4. Zeeuwse mkb'ers helpen bij het maken van een digitaliseringsslag via de EDIH Zuid-Nederland.
Logistiek en Maintenance	• Versterken concurrentiepositie Zeeuwse logistiek & maintenance • Innovatiekracht verbeteren • Samenwerking structureren en borgen	1. Netwerken & verbindingen (modal shift) 2. Energietransitie 3. Digitalisering/robotisering 4. Autonoom transport 5. Samenwerking Bovenstaande thema's worden in gezamenlijkheid opgepakt, middels bijvoorbeeld het knooppuntenplan Zeeland (wordt ook aan gewerkt vanuit uitvoeringsprogramma regionale bereikbaarheid), realisatiepact, Strategisch marketingplan North Sea Port, de goederenvervoeragenda Ministerie I&W, Actieagenda Topsector Logistiek en meerjarenprogramma's van Zeeuwse K&I-netwerken KIC/MPI, Zephyros en Zeeland Connect.
Visserij en Aquacultuur	Versterken concurrentiepositie Zeeuwse visserij- en aquacultuursector	1. Gezamenlijk met visserijbedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties en betrokken overheden uitvoering geven aan Intentie-overeenkomst Oesterkweek, Duurzaamheid en Natuur. 2. Gezamenlijk met visserijbedrijfsleven, natuur- milieuorganisaties en betrokken overheden uitvoering geven aan Blue Deal mosselkweek Voordelta. 3. Uitvoering geven Visserij Ontwikkel Plan (VOP) Zuidwest Nederland ter versterking visserijbedrijfsleven en visserijgemeenschappen. 4. Behartigen belangen visserijgemeenschappen in het kader van Bestuurlijk Platform Visserij.
Food	Versterken concurrentiepositie Zeeuwse foodsector	1. Ondersteunen netwerkorganisaties Food Delta Zeeland en Zeker Zeeuws. 2. Gezamenlijk met stichting Zeker Zeeuws werken aan verdere promotie Zeeuwse streekproducten. 3. In gezamenlijkheid met onder andere HZ University, Food Delta Zeeland en Zeeuws bedrijfsleven werken aan oprichting Food Innovation Centre.

3.3 Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie

Alle sectoren (industrie, mobiliteit, bouw/gebouwde omgeving en energie) staan aan de lat om in 2030 55% CO₂ te reduceren en om in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken. Het verduurzamen van de industrie, maar ook het pakken van kansen door middel van vernieuwing en verduurzaming in bijvoorbeeld de logistiek, de bouwsector en het mkb, is van groot belang voor het economisch perspectief van Zeeland op de (middel)lange termijn. Onder andere via de samenwerking met de Zeeuwse industrie in Smart Delta Resources en de Regionale Energiestrategie Zeeland geven we hier invulling aan. Circulariteit speelt een belangrijke rol in het behalen van de klimaatdoelstellingen en draagt daarnaast bij aan verbeteren van biodiversiteit, beschikbaarheid van zoetwater en leveringszekerheid van grondstoffen.

Circulaire economie

De inzet op een circulaire en biobased economie heeft als doel dat in 2030 het gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen) met 50% is gedaald. Voor 2050 is het doel dat Zeeland een circulaire economie heeft. In een circulaire economie worden vrijwel alle grondstoffen en producten steeds opnieuw gebruikt.

De omschakeling naar een circulaire economie is een mondiale opgave die van invloed is op alle sectoren. De aanpak verschilt per economische sector. In Zeeland zijn er vooral kansen in de (wegen)bouw, industrie en havens en het mkb. Via Maatschappelijk Verantwoord Inkopen beïnvloeden we direct de markt (*'practice what you preach'*).

Duurzame en klimaatneutrale industrie

Om in 2050 CO₂-neutraal te worden, zit de uitdaging voor de Zeeuwse industrie en de bouwsector vooral in de grondstoffen- en energietransitie. Dit betekent de transitie van fossiele energie en grondstoffen naar duurzame energie, hergebruikte grondstoffen en hernieuwbare (biobased) grondstoffen. Tevens heeft het Rijk aangegeven Borssele als voorkeurslocatie te zien voor de mogelijke bouw van twee nieuwe kerncentrales. Ook wil het Rijk de huidige kerncentrale in Borssele langer openhouden. Mochten deze plannen doorgang vinden brengt dit ook kansen met zich mee op het gebied van sociaaleconomische structuurversterking in Zeeland, dit op het gebied van o.a. innovatie, zoals het ontwikkelen van een waterstofhub en het opzetten van een nucleair onderzoek- en kenniscentrum in Zeeland.

Bedrijventerreinen

Om bedrijventerreinen in de toekomst economisch vitaal te houden zetten we in op herstructurering, energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie, zero-emissie mobiliteit en biodiversiteit. Vanwege een continue vraag vanuit het bedrijfsleven is het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen met een passende milieucategorie essentieel voor een bestendige economische groei. Onderzoek, kennis en innovatie zijn nodig zijn voor de doorontwikkeling van de Zeeuwse economie. Samen met partners stimuleren we collectieve duurzaamheidsprojecten op

bedrijventerreinen. Naast het economisch belang is er op bedrijventerreinen veel winst te behalen als het gaat om de energie- en klimaatdoelstellingen.

Energiesysteem

Het toekomstbestendig maken van de energie-infrastructuur is een randvoorwaarde voor verduurzaming en biedt daarnaast kansen voor innovatie, duurzame groei en extra werkgelegenheid. De complexiteit van netcongestie vereist een collectieve aanpak. Vanuit de Energieraad is daarom de Taskforce Zeeuwse Netoplossingen opgericht: een samenwerking van Provincie Zeeland, Impuls Zeeland, Stedin, Tennet, VNO-NCW Zeeland, Smart Delta Resources en North Sea Port. zoeken we naar oplossingen voor het bedrijfsleven in Zeeland.

Onder dit speerpunt vallen de volgende acties:

Thema	Doel	Acties
Industrie en havens	Duurzame en klimaatneutrale industrie en havengebied.	1. Samenwerken met Smart Delta Resources (triple-helix binnen de industrie) m.b.t. circulariteit, waterstof, warmte-uitwisseling, afvang en opslag van CO2 en elektrificatie. 2. Samen werken met Zeeuwse partners zoals North Sea Port, Portiz, Zeeuwse Milieufederatie, Zeeuwse overheden en het Rijk. 3. Circulaire economie en energietransitie opnemen in het takenpakket van de omgevingsdiensten.
Circulaire bouw	Robuust K&I netwerk circulair bouwen dat de gewenste opschaling kan realiseren.	1. Het K&I netwerk circulair bouwen formuleert een aanbod om de woonopgave uit de woondeal circulair te bouwen. 2. We sluiten aan bij relevante (landelijke) netwerken.
Inkoop en Aanbesteding	Het instrument Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) daagt de markt uit met diensten te komen welke bijdrage aan CO2-reductie en circulariteit.	1. Het MVI actieplan en – platform stimuleert de marktintroductie van innovatieve circulaire projecten en producten. 2. MVI is verbonden met het landelijk MVOI
Ondersteunen innovatief mkb	De mkb sector is bewust van wat circulaire economie en energietransitie voor het bedrijf kan betekenen en welke ondersteuning er mogelijk is.	1. Samen met o.a. Impuls een bewustwordingscampagne uitvoeren. 2. Impuls beschikt over voldoende instrumenten om het mkb te ondersteunen. 3. Het portaal toekomstbestendig ondernemen ondersteunt vragen over zowel circulair ondernemen als energietransitie.
Ondersteunen Zeeuwse gemeenten	Een vastgesteld circulair beleids- en uitvoeringsprogramma van de Zeeuwse gemeenten.	1. We dragen bij aan het opstellen van het beleids- en uitvoeringsprogramma.
Energiesysteem	Toekomstbestendig maken van de energie-infrastructuur t.b.v. economische ontwikkelingen.	1. Verzwaring/ vernieuwing van het elektriciteitsnet (laag, midden- en hoogspanning). 2. Realisatie laadinfrastructuur mobiliteit. 3. Warmte-uitwisseling tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en huishoudens. 4. Realisatie van het regionale waterstofnetwerk en aanverwante infrastructuur. Deze activiteiten hangen samen met de nieuwe energievisie die wordt ontwikkeld in de loop van 2024.
Kernenergie	Het goed inpassen van kernenergie in Zeeuwse economie, landschap en energiesysteem.	1. Borgen van (nader te formuleren) voorwaarden en kansen op sociaal-economisch gebied bij het scenario dat de voorgenomen nucleaire ontwikkelingen van het Rijk in Zeeland doorgang vinden zoals het opbouwen van een nucleair onderzoek- en kenniscentrum.

		2. Verkennen van nieuwe kansen op het gebied van kernenergie zoals Small Modular Reactors op bedrijventerreinen voor stabiele en CO₂-neutrale stroomvoorziening voor grootverbruikers. Deelname aan IPO-werkgroep SMR's en waar mogelijk aanhaken op SMR programma-aanpak van het Rijk.
--	--	---

3.4 Europa, Rijk en Regio

De opgaven in Zeeland zijn groot. Dat kan de provincie niet alleen dragen, daarvoor is financiële hulp van en samenwerking nodig met Europa, het Rijk en de regio. Daarnaast is investeren in economische ontwikkeling op zichzelf niet voldoende om concurrerend te blijven en Zeeland te behouden als aantrekkelijke leef- en werkomgeving (zie Zeeland in stroomversnelling). Ook hiervoor is samenwerking nodig met het Rijk en de regio gericht op sociaal-economische ontwikkeling, brede welvaart, leefbaarheid en vestigingsklimaat.

Het speerpunt Europa, rijk en regio gaat om:

- het voeren van een gezamenlijke lobby
- de inzet van een groot aantal subsidies en financieringen op Europees, nationaal en regionaal niveau
- het aangaan van regionale en/of grensoverstijgende samenwerkingen die de aanpak van Zeeuwse transities helpen versnellen

De belangrijke onderleggers hiervoor zijn de RIS-3, Zeeland in Stroomversnelling, het Missie-gedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid en mogelijke in de toekomst de uitkomsten van Elke Regio Telt.

Onder dit speerpunt vallen de volgende acties:

Thema	Doel	Acties
Europese fondsen	Zeeuwse transitie versnellen door het aangaan van grensoverstijgende samenwerkingen en het verwerven van Europese middelen.	1. Zo veel mogelijk bekendheid genereren voor de Europese programma's waar provincie Zeeland een rol in kan vervullen. 2. Betrokkenheid bij de beoordeling van subsidie aanvragen en de monitoring van de subsidie programma's. 3. Ondersteuning bieden en informatie verstrekken aan initiatiefnemers om kwalitatief goede projecten ingediend te krijgen bij de Europese programma's. 4. Initiatiefnemers aan elkaar verbinden middels het organiseren van inspiratiemomenten en het faciliteren van partnersearch. 5. Doorontwikkelen van het Europeatime door middel van uitwisseling met en leren vanuit andere organisaties. 6. Betrokkenheid bij het opstellen van het nieuwe cohesiebeleid voor de nieuwe programma periode vanaf 2027. 7. Opstellen van een aanpak voor het aanboren van nieuwe subsidieprogramma's. Bovenstaande wordt uitgevoerd in naadloze samenwerking met de collega's van BOS die zich bezig houden met de Lobby in Brussel en Grensoverschrijdende samenwerking.
Regio Deals/Wind in De Zeilen:	Bevorderen brede welvaart, vestigingsklimaat en leefbaarheid.	1. Uitvoering geven aan de Regio Deals North Sea Port District en Zeeuws-Vlaanderen en het compensatiepakket Wind in de Zeilen 2. Samenwerking met BZK – regionaal beleid BZK 3. Coördineren, ondersteuning bieden of informatie verstrekken aan initiatiefnemers voor nieuwe regionale investeringsprogramma/Regio Deals met het Rijk 4. Verkennen (kansen voor) nieuwe deals voor brede welvaart, vestigingsklimaat en leefbaarheid. 5. Doorontwikkelen van het programmabureau tot programmabureau voor programmatische en regionale samenwerking met het Rijk. 6. Opstellen van een aanpak voor aanboren van nieuwe programmatische en regionale samenwerking.

3.5 Samenwerking

Samenwerken, en versterken van zowel het projectopbouwend vermogen als de uitvoeringskracht zijn belangrijke randvoorwaarden om de lat voor de Zeeuwse ontwikkeling hoog te leggen en ambities waar te maken. Provincie Zeeland werkt samen met verschillende instellingen en organisaties, die een rol spelen bij de uitvoering van het provinciaal economisch beleid en die daarmee onderdeel uitmaken van de economische basisinfrastructuur van Zeeland. In dit hoofdstuk worden deze organisaties en instellingen kort beschreven.

Ondernemers in Zeeland

Nauw contact met ondernemers is erg belangrijk. We ontmoeten, delen kennis en halen kennis op. Ook in de komende jaren zetten we dit contact voort door werkbezoeken aan individuele bedrijven, ondernemersverenigingen en het bijwonen en organiseren van relevante symposia en netwerkbijeenkomsten.

NV Economische Impuls Zeeland

NV Economische Impuls Zeeland (Impuls Zeeland) is de Zeeuwse Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM). De Provincie Zeeland is de belangrijkste aandeelhouder én subsidiënt van Impuls Zeeland (jaarlijkse integrale kostensubsidie). De activiteiten van Impuls Zeeland sluiten aan bij de beleidsdoelstellingen van Provincie Zeeland. Impuls Zeeland wordt verder gefinancierd door de Zeeuwse gemeenten, het Rijk en bedrijven. Ze is een belangrijke partner voor Provincie Zeeland, omdat Impuls Zeeland een deel van het provinciaal economisch beleid uitvoert en ontwikkelt. Deze uitvoering is te verdelen in drie clusters: Internationaliseren, Investeren, Innoveren. Het Rijk is aandeelhouder van het Investeringsfonds Zeeland BV. Samen met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) blijven we werk maken van de versterking van het fondsvermogen. Met EZK wordt ook gesproken over de mogelijkheden tot rechtstreekse deelname van het Rijk in onze regionale ontwikkelingsmaatschappij Impuls Zeeland. Impuls Zeeland werkt vanuit een missie-gedreven aanpak: CO2-reductie en verduurzaming in het mkb en het groot- bedrijf en de economisch toekomstbestendige, leefbare delta werken als een kompas voor de organisatie.

Economic Board Zeeland

Economic Board Zeeland (EBZld) geeft gevraagd en ongevraagd advies aan Provincie Zeeland vanuit een triple helix samenwerking. De EBZld brengt bedrijven, economische clusters, kennisinstellingen, beroepsonderwijs en overheden (gemeenten, provincie en het Rijk) bij elkaar. Op deze manier wordt kennis gebundeld, bestuurskracht versterkt en worden netwerken verbonden. De EBZld draagt bij aan de leefbaarheid, economische structuurversterking en regionale samenwerking in Zeeland. De EBZld heeft hiervoor een Strategische Agenda (Berenschot, 2021) vastgesteld, die zich focust op twee doelstellingen: sturen op versterking van de randvoorwaarden voor grotere bedrijven en (vooral) het mkb en sturen op innovatie en clustervorming van de Zeeuwse thema's water, voedsel en energie.

Campus Zeeland

Campus Zeeland heeft zich georganiseerd als netwerkorganisatie in het model van de quadrupel helix: een combinatie van kennisinstellingen, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties, waar Provincie Zeeland onderdeel van is. Provincie Zeeland is ook subsidieverstrekker voor verschillende instellingen binnen Campus Zeeland. Campus Zeeland bundelt de krachten om te zorgen voor een gezonde Zeeuwse onderwijs- onderzoeksinfrastructuur en een sterke koppeling tussen onderwijs, onderzoek, kennis en de economische- en maatschappelijke opgaven. Dit moet de innovatiekracht van Zeeland vergroten en zorgen voor een toekomstbestendige economie, waarin jonge, goedopgeleide mensen het bedrijfsleven versterken.

Omschrijving activiteiten Impuls Zeeland

Impuls Zeeland speelt als regionale ontwikkelingsmaatschappij in op kansen die zich voordoen voor de Zeeuwse economie. Als aanjager ontwikkelt men nieuwe initiatieven en projecten in regionale en (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Dit doet Impuls vanuit drie kerntaken:

Investeren

Impuls financiert en begeleidt innovatieve start-ups, scale-ups en mkbbedrijven in Zeeland. Daarnaast zet men in toenemende mate in op waardecreatie bij bedrijven in portfolio. 2024 staat in het teken van de uitvoering van bestaande fondsen en projecten en de opstart van nieuwe. Impuls heeft een netwerkfunctie in het investeringsveld.

Internationaliseren

Impuls zet Zeeland op de kaart en sluit aan bij de Invest in Holland strategie. Het zwaartepunt ligt bij projecten die waarde toevoegen. Men helpt bedrijven die in Zeeland zaken willen doen. Impuls geeft advies en begeleiding bij het vinden van een vestigingslocatie, financiering, afzetmarkten, samenwerkingspartners en netwerken. Impuls stimuleert internationaal zaken doen.

Innoveren

Impuls helpt ondernemers bij het omzetten van ideeën naar toekomstbestendige innovaties die bijdragen aan de voedsel-, energie- en grondstoffentransitie (circulaire economie) en digitalisering in een aantal Zeeuwse topsectoren (logistiek, vrijetijdseconomie, agrifood). Impuls richt zich hierbij niet alleen op de ontwikkeling van innovatieve technieken, maar vooral op de toepassing ervan.

Studeren kan overal. Daarom neemt het belang van onderscheidend én excellent onderwijs en kennis toe. Kennis is immers een belangrijke motor voor de verdere ontwikkeling van een krachtige regio. Zeeland investeert in opleidingen en onderzoek die passen bij de kracht van de provincie. Daarom richt Campus Zeeland zich vooral op die economische sectoren: industrie & maintenance, havens & logistiek, agro & seafood, water & energie, zorg en toerisme⁴.

Aanvalsteam Arbeidsmarkt

Aanvalsteam Arbeidsmarkt is een samenwerkingsverband vanuit triple helix. Het Aanvalsteam Arbeidsmarkt bestaat uit Zeeuwse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden. Ook Provincie Zeeland maakt hier onderdeel van uit. Het team vormt één centraal punt waar initiatiefnemers terecht kunnen voor vragen of initiatieven. De vraag vanuit het bedrijfsleven staat hierbij centraal. Het team zet zich in om initiatieven te verbinden, aan te jagen en te ondersteunen voor optimale samenwerking. Dit met het doel om een toekomstbestendige arbeidsmarkt te kunnen realiseren.

Dockwize

Dockwize is de 'innovation hub' van Zeeland. Met gerichte programma's is Dockwize een broedplaats voor ideeën, waar start-ups een succesvol begin kunnen maken, waar onderwijs en bedrijfsleven samenkomen, innovatief en creatief ondernemerschap wordt aangejaagd en jonge bedrijven worden klaargestoomd voor de toekomst. Hiermee draagt Dockwize bij aan de structurele economische ontwikkeling van Zeeland. Daarnaast faciliteert Dockwize, samen met Impuls Zeeland, Campus Zeeland en de Kennis- en Innovatienetwerken, het innovatiepunt 'KAAP' op de Kenniswerf in Vlissingen. Komende jaren wordt hier geëxperimenteerd en geleerd, om die kennis vervolgens mee te nemen naar de faciliteiten van het Delta Climate Center (DCC). Met het Nationaal Groeifonds project 'New Waves' zet Dockwize zich in om een duurzame en veilige delta te waarborgen. Hiervoor zijn nieuwe kennis, innovaties en uitvoeringskracht nodig. In Zeeland worden land en zee geconfronteerd met specifieke uitdagingen, zoals de stijgende zeespiegel, verzilting van de bodem en beperkte zoetwaterbeschikbaarheid. Verschillende publiek-private samenwerkingsverbanden (pps'en) zijn opgericht om deze uitdagingen aan te pakken, met een focus op water, energie en voedsel. In 'New Waves' zijn de krachten van deze pps'en gebundeld om de impact te vergroten, bedrijven meer mogelijkheden te bieden om aan de transitie te werken en het onderwijs beter in te spelen op ontwikkelingen. Door het creëren van structuur en het versterken van activiteiten wil New Waves de versnelling en versterking van de transitie in water, energie en voedsel bevorderen. Dit is essentieel gezien de urgentie van de vraagstukken en de behoefte aan gekwalificeerd personeel om deze uitdagingen aan te gaan.

Met Dockwize worden jaarlijks concrete afspraken gemaakt over de taken die ze uitvoert. Provincie Zeeland faciliteert en financiert Dockwize door middel van projectensubsidie.

North Sea Port

Provincie Zeeland is betrokken als een van de publieke aandeelhouders bij North Sea Port. Ook werkt Provincie Zeeland samen met vereniging Portiz, die de belangen behartigt van de Zeeuwse havengebonden bedrijven. De grensoverschrijdende haven North Sea Port is ontstaan uit de fusie van het Nederlandse Zeeland Seaports (Vlissingen en Terneuzen) en het Vlaams/Belgische Havenbedrijf Gent. North Sea Port heeft als doel het havengebied te beheren, exploiteren en ontwikkelen. Daarvoor wil North Sea Port op korte en lange termijn de positie van het haven- en industriecomplex in het gebied versterken, zowel in nationaal als internationaal perspectief. In 2020 is een aandeelhouderstrategie (Rebelgroep, 2020) opgesteld. Deze bevat de strategische hoofdlijnen voor de komende vijf jaar.

Overleg Zeeuwse Overheden (OZO)

Zeeuwse overheden werken sinds 2019 samen via het platform Overleg Zeeuwse Overheden (OZO). Het platform draagt bij aan een overzichtelijkere en betere samenwerking tussen de gemeenten,

⁴ Het Roosevelt Institute for American Studies (RIAS) maakt deel uit van Campus Zeeland. Provincie Zeeland ondersteunt het RIAS jaarlijks met een integrale kostensubsidie. Hierbij worden concrete afspraken gemaakt over de taken die het RIAS uitvoert.

provincie en Waterschap Scheldestromen. Het OZO biedt een basis voor de bundeling van Zeeuwse krachten rond regionale opgaven en lobbythema's. Dit blijkt uit het evaluatierapport 'Zeeuwse samenwerking naar vlieghoogte' (Maanen, 2021). In het OZO stemmen de Zeeuwse overheden de gezamenlijke lobbyagenda af met de maatschappelijke stakeholders in Zeeland, om daarmee de Zeeuwse belangen in Den Haag en Europa voor het voetlicht te brengen.

VNO-NCW Brabant Zeeland

VNO-NCW Brabant Zeeland is het ondernemersnetwerk van Brabant en Zeeland. VNO-NCW maakt zich sterk voor een zo aantrekkelijk mogelijk ondernemersklimaat voor bedrijven in het algemeen en voor zijn leden in het bijzonder. Daarbij staat een duurzame ontwikkeling van de samenleving in economische, sociale en ecologische zin centraal. Provincie Zeeland werkt samen met VNO-NCW en informeert elkaar. VNO-NCW speelt een rol bij familiebedrijven middels haar familiebedrijvennetwerk. VNO-NCW is een ondernemersvereniging, met brancheorganisaties en bedrijven (zakelijk/B-to-B mkb) als lid.

Zeeuwse Milieufederatie

De ZMf is onderdeel van het landelijke netwerk van natuur- en milieufederaties. De ZMf richt zich op drie pijlers, een duurzame samenleving, een gezonde leefomgeving en veerkrachtige ecosystemen. Met de ZMf worden jaarlijks concrete afspraken gemaakt over de taken die de federatie uitvoert. Provincie Zeeland zorgt vervolgens voor (mede-) financiering door een integrale kostensubsidie. De activiteiten vanuit deze subsidie sluiten aan bij de beleidsdoelstellingen van Provincie Zeeland.

KVK

De KVK (Kamer van Koophandel) biedt informatie, voorlichting en ondersteuning aan ondernemers bij de belangrijkste thema's op ondernemersgebied. Provincie Zeeland werkt samen met KVK bij concrete activiteiten voor mkb-ondernemers, zoals de Zeeuwse Innovatieprijs Emergo en het NLGroeit event. Ook informeren Provincie Zeeland en KVK elkaar op regelmatige basis.

Overige samenwerkingen

Naast samenwerking met de organisaties uit de basisinfrastructuur is ook de samenwerking buiten Zeeland van groot belang. Daarom wordt er veel samengewerkt met het Rijk (ministeries van EZK, LNV, BZK, etc.), maar bijvoorbeeld ook met andere regio's zoals Oost-Vlaanderen en Noord-Brabant, met universiteiten in Nederland en België en met Belgische havens. Door samen te werken met partners buiten Zeeland, slagen we er in meer ontwikkelingen te realiseren.

Referenties

- Berenschot (2021). Evaluatie Economische Agenda Zeeland 2017-2020. [Brief GS \(bijlage - evaluatie EA Zeeland 2017-2020\) van 6 april 2021 over Evaluatie Economische Agenda - Proces en doorkijk Economisch Uitvoeringsprogramma - 52574](#)
- CBS (2023), *Regionale Monitor Brede Welvaart 2023*. Geraadpleegd op 18-12-2023 [Regionale Monitor Brede Welvaart 2023 \(cbs.nl\)](#)
- Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving (2020), *Leven in Zeeland*. [Leven in Zeeland 2021 | HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving \(kczs.nl\)](#)
- Ministerie van EZK (2023) *Perspectief op de Nederlandse Economie*. Den Haag. [Perspectief op de Nederlandse economie: Innovatief, duurzaam, sterk en welvarend | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)
- Putters, K. (2023, 6 november), *Maak vaart met brede welvaart!* Tilburg [Maak vaart met brede welvaart! | SER](#)
- Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, Raad voor het Openbaar Bestuur & Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2023) *Elke regio telt! Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's*. Den Haag [Adviesrapport Rli, ROB en RVS Elke regio telt! Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's | Rapport | Elke regio telt](#)
- Weterings en Brakman (2023) *Sociaal-economisch beleid vanuit een bredewelvaartsperspectief*. Den Haag, Planbureau voor de Leefomgeving [Sociaal-economisch beleid vanuit een bredewelvaartsperspectief | PBL Planbureau voor de Leefomgeving](#)
- Wientjes, B. (2020). *Wind in de Zeilen - Een nieuwe start*. [Adviesrapport Wind in de Zeilen | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)